

Album de familie timișoreană, Noiembrie 2025

Am în față albumul cu fotografii al părinților. Generație după generație. Fotografiile vorbesc - așa le stă în caracter.

Introduce:

1938, Ștrandul Mare, în susul Begăi, dincolo de uzinele electrice (unde a debutat inginerul Toma Nicola Laszlo). În fotografie o vedem pe tînăra de 24 de ani Moravetz Zsuzsi și tînărul la 35 de ani Naschitz Lajos.

Semenicul, cînd zăpezile erau zăpezi. Acești bocanci și aceste schiuri le-am moștenit după 20 de ani. Tot pe Semenic și Muntele Mic ne-am făcut vacanțele din studenție, în anii 1957, 1958.

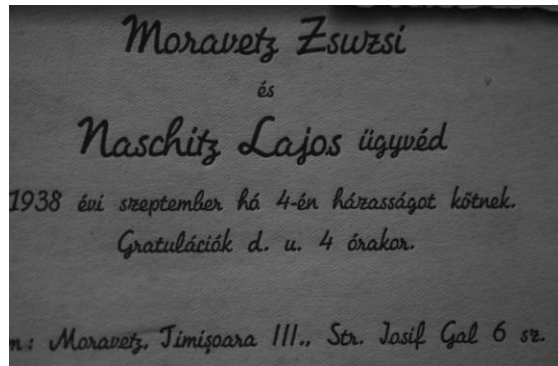

Timișoreni din grupul părinților.

Tineretul (mic burghez?) ai anilor interbelici. Mama in rochie de bal. Culoarea roz a rochiei si obrazilor ne-o putem imagina.

Apoi, în acțiune:

După nuntă, pe terasa bunicilor Moravetz, casa Moravetz, strada Josif Gal no 6. Dela stânga la dreapta, șezînd le vedem pe Naschitz Esti (bunica mea) si Moravetz Laura (Lori, sora fraților Moravetz), stînd în picioare Naschitz Lajos (Lali, Papu de mai tarziu), Naschitz Zsuzsi (Anyu), Moravetz Teri, Moravetz Ana (Baba, mătușa mea), Moravetz Gyula și Moravetz Mor (bunicul meu). Baba locuia cu bunicii. Tinerii căsătoriți si bunica Esti locuiau în clădirea Loyd. Teri și Gyula aveau locuința pe bulevardul Loga.

Dealungul generațiilor familia trăia la Timișoara dar și în alte orașe ale imperiului austro-ungar.

Kikinda în Banatul sârbesc, străbunicii noștri și, în devenire, bunica Moravetz (Oreganya).

În vacanță fetițele venite de la Timișoara și Budapesta (Magdus) petrec la bunicii din Kikinda. Zsuzsi Moravetz din fotografie va deveni Naschitz Zsuzsi, mama noastră.

La mijloc, Magda, verișoara mamei și-a trăit viața la Budapesta

Rădăcinile Moravetz din album sunt sporadice

Undeva în lozefin, în curtea casei care servea cîteva clădiri. Bătrâna învelită în negru, din colțul pozei, este străbunica Moravetz, sotia croitorului modest din Keszthelj de langă lacul Balaton. Ea s-a mutat la Timișoara invitată de fiii ei care erau deacum înstăriți. Interesantă este culoarea locală de orășel.

Gyula a Nagy Moravetz (prăvălia din Cetate) și bunicul Mor (a Kis Moravetz, prăvălia din Iosefin). Oameni simpli, harnici, conjunctura le-a suris, partenerii Borgida le-au dat avânt, naționalizarea a luat totul.

Urmează să prezint, pe baza albumului, generații de Naschitz

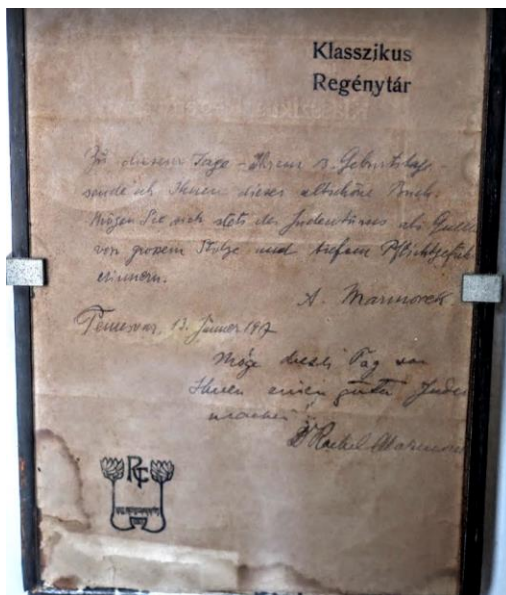

Bunicii mei Naschitz Jozsi și Esti. Bunicul a murit de diabet înainte ca părinții mei să se cunoască de aproape. Bunica Esti este născută Blau, din Arad. Tatăl ei avea un magazin unde marele pictor Munkacsy (pe atunci puțin cunoscut) cumpăra vopselele. În actul de încheiere a revoluției din 1848, la Vilagos aproape de Arad, generalii armatei răsculate au fost condamnați la moarte. Familia unui general a fost ascunsă în casa Blau. Drept mulțumire le-au dăruit gazdelor un pocal din cristal care se află și acum în vitrina sorei mele.

Bubi, Kukacz, Lali, Papu, Doctor ur

1905, Bubi pentru bunicul Jozsi care vorbea nemtește si cu greu maghiara, Kukacs între prietenii școlari fiindcă era agil si iute (mai târziu a jucat fodbal ca extremă stânga în echipa “Kadima” evreiască, timișoreană), Lali pentru soție, Papu (din apu) pentru mine si pentru Kati sora mea, pentru nepoți, și la fel pâna în bătrânețe.

De ziua barmîței lui Bubi-Papu, ianuarie 1917, s'a nimerit să fie la Timisoara, în misiune ționistă, soții Marmorek. Doamna Rachel a facut cadou tânărului sărbătorit cartea David Coperfield cu dedicația “fie ca această zi de să te inițieze ca bun evreu”.

Străbunicii Blau, Arad,

Esti Naschitz, fiica lor, a devenit bunica mea. Mândria familiei este doctor în medicină Heinrich Blau care a făcut carieră în medicina militară (cu sabie la cingătoare) ajungând la gradul de general. Sub regimul maghiar a schimbat numele de familie în Biro, ceace i-a ajutat până în 1944, dar la urmă a fost dus și el la malul Dunării laolaltă cu soția și mulți alții: apa i-a luat.

Bunica Ești apare în fotografie la partida de tenis. Rachete de acest fel am mai găsit în familie prin anii 1950.

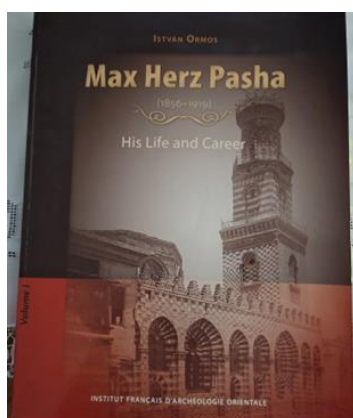

Mai erau și alte jucătoare de tenis în familie, pe cum recunoastem în fotografie pe Anyu și pe Baba în curtea familiei Levai (născut Loevi). Pe locul casei lor și a terenului de tenis a fost înființat, sub alt regim, Spitalul CFR. Levai Bandi este fratele fetelor. El a emigrat de tânăr în Ungaria, unde a studiat ingineria petrolieră și a ajuns membru al academiei de științe (cu toate că nu a fost membru de partid).

Familia Naschitz, Timișoara 1875. Jozsi este bunicul meu. Inafară de linia Jozsi din care au venit pe rând Lali, Janos și Kati nu sunt alți descendenți în viață.

Mândria familiei din partea soției mele este Max Herz pașa, unchiul bunicii ei, arhitect ajuns la Cairo unde a făcut mare carieră. O biografie în două volume descrie mult lăudata sa operă.

Tatăl soției mele este Bandi Kun, dintr-o veche familie timișoreană, bunicul avocat Kun Arthur, fratele Jancsi Kun avocat și el.

Arthur Kun și soția

Bandi Kun este sugarul de pe poalele mamei. Alături vedem încă trei generații de mame: bunica, străbunica și stră-stră bunica. Locuiau aproape de Piața Unirii.

Urmează perioada interbelică.

In fotografie la Strandul Mare le vedem pe Teri Moravetz și sora ei Rozsi Bein, a cărei fată Zsuzsi Bein va deveni mama soției mele Vera (Vera născută 1946). Fetitele din prim plan sunt Zsuzsi Moravetz (care va fi mama mea) și Baba Ana Moravetz.

1940 m-am născut pe nume Janos, 1944 s-a născut Kati, Dr. Breger Ecaterina, Naschitz.

Când nemții aflați în retragere din Balcani plănuiau deportarea evreilor timișoreni, tata îmbrăcat în uniformă militară română se ascundea în pădure. Mama, fiind în posesia unui buletin fals pe nume german, se refugiase cu noi copiii într-un sat apropiat. Părinții se amuzau povestind că Janos, adică eu, trezit prea devreme, am întrebat-o pe mama “cine e soldatul care a ieșit din cameră pe fereastră?”

Copilăria noastră semăna cu altele la Timisoara. Familia comasată în apartamentul bunicilor Moravetz, împreună cu Baba și soțul Guntersdorf Jancsi, și Naschitzii. Ne amintim că se mânca simplu și cu improvizări. Dar nu am dus lipsă. Noi copiii ne-am simțit protejați. Am intrat amândoi la facultatea de medicina din prima încercare și fără “pile”.

Continui să răsfoiesc albumul părinților mei:

Căsătoria - Vera și Janos - la București în locuința familiei Kun.

Căsătoria lui Kati și Laci (Dr Breger Ladislau) la Timișoara, strada Iosif Gal 6. Perdeaua din fundal de este un covor persan gros menit să izoleze acustic dormitorul părinților de dormitorul mătușii mele de dincolo de ușă.

Familia Breger la Timișoara, Iosif Gal 6, înainte de alia, copiii lor sunt Lia și Miki.

Pe terasă, Iosif Gal 6: în prim plan Lia Breger, Dana, Paul și Lali Naschitz, în picioare Kati, Janos și Miki Breger

Vera, Paul, Dana, Romania, Arad, 1973. Lucram la Spitalul Județean Arad în departamentul condus de doctor Weisz Pista.

In anul 1974 am făcut alia. Ceilați au urmat la intervale de câțiva ani. Pe lângă alte metamorfoze, Paul Naschitz a devenit Saul, Janos a devenit Jochanan Eli, s-au născut cei patru copii ai noștrii și cei 13 nepoti. Cu totii trăim în Israel.

Naschitz Lali, ole hadaș, la zidul plangerii.

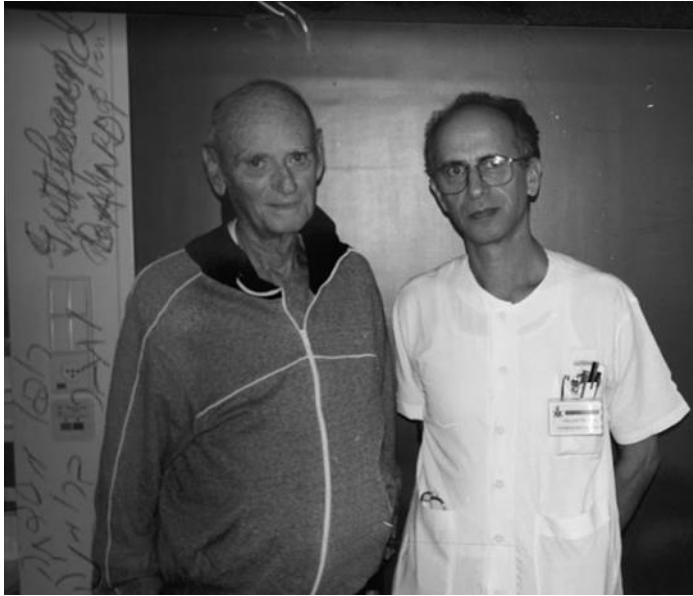

Fost timișoreni la Haifa în locuința părinților mei

Fără cuvinte. La Saul, kibutul Elrom.

Gutfreund Bandi, prieten cu părinții, pentru mine model ca medic. Trecut-au anii.

Anyu 98th birthday (June 1st 1915 – August 20th 2013))

“Camera lui Anyu”. Din aceste cărți mi-a citit Anyu, pe urmă rolurile s-au inversat, i-am citit eu, mai ales Mora, Ady, Feuchtwanger. Picturile au fost pe vremea în dormitorul timișorean al părinților. Fotografiiile nepoților sunt înnoite odată pe an. Nepoților le place să răscolească patul lui Anyu.

Vorbeam patru limbi ‘materne’, niciuna știută pe cât aș fi dorit. Literat eclectic, după inimă. În secret scriam. Tot ce am scris a făcut la urmă calea de reînnoire a hârtiei.

La mormântul bunicului, 1958.

Grossvater's Grab liegt neben dem Zaun
Des kleinen, traulichen Friedhofs.
Der Schnee ist geschmolzen und leer steht die Erd,
Bald gehn auss ihr hervor Blumen.

Pe vremea studentiei am scris un eseu pe care l-am arătat doctorului Levin, literat și om de teatru din cercul actorului George Leahu. Nu a revenit să-mi împărtășească impresia despre cele scrise, spre spre binele meu. Titlul a fost “Paul, mein Freund”. Asa se face că primul nostru născut se cheamă Paul. În Israel Saul.

N-am scris nici o poezie,
Numai poezioare,
Ca atunci cand suit pe scăunel
Intinzi bratele spre soare.
(1968, Bucuresti)

